

№4

MOLIYAVIY TEKNOLOGIYALAR

ILMIY ELEKTRON JURNALI

ISSN: 2181-3965
VOLUME 5
TOSHKENT 2026

“MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALAR” ILMIY ELEKTRON JURNALI TAHRIRIYAT KENGASHI RAISI

To‘lqin Zakirovich Teshabayev – tahririyat kengashi raisi. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI

Mehmonov Sultonali Umaraliyevich – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘quv ishlari bo‘yicha birinchi prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abdurahmanova Gulnora Qalandarovna - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Karimova Komila Daniyarovna - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Yoshlar masalalari va ma‘naviy-marifiy ishlar bo‘yicha birinchi prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Hududiy ta‘lim masalalari va markazlar bo‘yicha prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sindarov Sherzod Egamberdiyevich – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Infratuzilmalarni rivojlantirish va iqtisod ishlari bo‘yicha prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Saparov Aktam Jo‘rayevich – bosh muharrir, filologiya fanlari doktori

Islamkulov Alimnazar Xudjamuratovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Pardayev Abdunabi Xoliqovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Kuziyev Islomjon Ne‘matovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Baymurotov Tursunbay Maxkambayevich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Omonov Akrom Abdinazarovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Qongratbay Avezimbetovich – texnika fanlari doktori, professor, O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vaziri

Jumayev Nodir Xosiyatovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, O‘zbekiston Respublikasi Oliy Kengashi deputati

Haydarov Nizomiddin Hamroyevich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Raviprakash G. Dani – Xalqaro ta‘lim konsultanti, professor (AQSH)

Bagautdinova Nailya Gumerovna – Qozon federal universiteti Boshqaruv, iqtisodiyot va moliya instituti direktori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor (Rossiya Federatsiyasi)

Sharifzoda Mu‘min Mashokir – Tojik davlat huquq, biznes va siyosat instituti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor (Tojikiston Respublikasi)

Maley Elena Borisovna – Polotsk davlat universiteti rektori, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent (Belarus Respublikasi)

Asif Mahbub Karim – Malayziya Menejment va tadbirkorlik universiteti

professori (Malayziya qirolligi)

Piter Xayk – Yevropa amaliy fanlar va menejment instituti ilmiy ishlar bo'yicha prorektori (Chexiya Respublikasi)

Yavuz Demirel – Kastamonu universiteti professori (Turkiya Respublikasi)

Jo'rayev Abdug'affor Safarovich – Termez agrotexnologiyalar va Innovatsion rivojlanish instituti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Ismanov Ibroxim Nabiyevich – Farg'ona politexnika instituti kafedra mudiri, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xayriddinov Azamat Botirovich – Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti prorektori iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Tashnazarov Samiddin Nizamovich – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti kafedra mudiri, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nurmanov Ulug'bek Anorbayevich - Bank-moliya akademiyasi “Buxgalteriya hisobi va audit” kafedrasida professori, iqtisodiyot fanlari doktori

Yakubova Nargiz Tursunbayevna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Mamatov Baxadir Safaraliyevich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Qiyosov Sherzod Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Urazaliyev Kamoliddin Tajikulovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Teshayev Zavqiddin Jabbor o'g'li – Qarshi davlat universiteti Turizm va marketing kafedrasida dotsenti, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Hazratqulov Shahboz Boboqul o'g'li – Qarshi davlat universiteti Iqtisodiyot kafedrasida dotsenti, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

JURNAL TAHRIRIYATI

Saparov Aktam Jo'rayevich – bosh muharrir, filologiya fanlari doktori, dotsent

Avlokulov Anvar Ziyadullayevich – ilmiy muharrir, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Aliqulov Mehmonali Salohiddin o'g'li – mas'ul muharrir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Buxorova Moxira Samandarovna – muharrir

O'zbekiston Respublikasi OAK Rayosatining 2023-yil 3-iyundagi 364-son qarori bilan “Moliyaviy texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalari yuzasidan assosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Moliyaviy texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali

23.11.2022-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№R-566966** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№049864**

MUNDARIJA			
1.	Ollokulova Feruza Mansurovna	Uzoq muddatli davrda davlat-xususiy sheriklik rivojlanishning muqobil ssenariylari	7
2.	Умарова Зумрад Низомиддин кизи	Консолидациялашган молиявий ҳисоботларни тузиш: таъминлар, усуллар ва замонавий ёндашувлар	13
3.	Sayipov Begzod Rahimovich	Valyuta kursi va mehnat bozori barqarorligi o'rtasidagi makroiqtisodiy muvozanatni ta'minlashda monetar siyosatning roli	25
4.	Sharipov G'ulomjon Qarshi o'g'li	Qashqadaryo viloyatida yashil iqtisodiyot rivojlanishining zamonaviy holati va rivojlanish istiqbollari	32
5.	Кабилова Шахноза Жураевна	Организационно-управленческий механизм развития сферы услуг в малом бизнесе (на примере Кашкадарьинской области)	38
6.	Xamdamov Sardor Farmon o'g'li	Davlat xaridlarini moliyaviy tartibga solishning xorijiy tajribasi va undan milliy amaliyotda foydalanish imkoniyatlari	43
7.	Primkulova Zilola Abrorovna	Xususiy tibbiyot tashkilotlarida xarajatlar buxgalteriya hisobini takomillashtirishning nazariy asoslari	48
8.	Kilichev Alisher Akramovich	Mavsumiy ishlab chiqarishni moliyaviy qo'llab-quvvatlashning xorijiy tajribasi va undan O'zbekistonda foydalanish imkoniyatlari	52
9.	Vaisov Dilshod Ibodullayevich	Xorijiy amaliyotda kichik biznes subyektlari moliyaviy raqobatbardoshligini rivojlantirishning integratsiyalashgan institutsional yondashuvlari	57
10.	Nematullayev Hamidullo Azizillo o'g'li	Raqamli iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobini transformatsiyalash va MHXSga o'tish istiqbollari	65
11.	Мурадов Бахром Акрамжанович	Темир йўл соҳасида инновацион инфратузилмани ривожлантириш механизмлари	72
12.	Адилов Рустам	Модели кредитного скоринга на основе больших данных: влияние на рост выручки финтех-компаний	78
13.	Kenjayev Ikrom Ergashboyevich	Investitsiya muhitini qulaylashtirish orqali hududiy investitsiya mexanizmini faollashtirish	84
14.	Саттаров Тулкин Абдихалилович	Ишлаб чиқариш харажатларининг корхоналар молиявий ҳолатига таъсири	92
15.	Kholikov Khamidulla	The current state of government securities market operations in Uzbekistan's financial market and existing problems	101
16.	Mahmudov Fayzulla Murodullayevich	Mintaqa iqtisodiy rivojlanishida ijtimoiy soha tashkilotlari faoliyatining tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	113
17.	Uralov Farruh Abdurazzoqovich	Hududiy sanoat klasterlarini rivojlantirish strategiyasining baholanishi	119
18.	Anvarova Lobarxon Sherzod qizi	Big Data va analitik platformalar asosida qaror qabul qilish tizimini rivojlantirish	125
19.	Tojimurodov Shohzod	Mamlakat aholisining bank kreditlari bo'yicha qarz yuki tahlili va uni optimallashtirish yo'llari	131
20.	Doniyev Shahob O'tkir o'g'li	Iqtisodiy rivojlanish jarayonlarida to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning tutgan roli hamda ahamiyati	137
21.	Razikova Nozima Erkin qizi	Biznes subyektlarini moliyalashtirish asosida aholi bandligini ta'minlash	142
22.	Назарова Дияра	Совершенствование цифровых подходов к оценке кредитоспособности хозяйствующих субъектов в коммерческих банках Республики Узбекистан	153
23.	Mirmahmudova Nozima Xusniddinovna	O'zbekiston kapital bozorida sukukka institutsional investorlarni jalb etish istiqbollari	160

24.	Djamalov G‘ofir Oribjanovich	Bank aktivlari sifatini oshirishda muammoli qarzlar va garov ta‘minotini boshqarish usullari	167
25.	Vaxabov Bobur Alisherovich	Raqamli to‘lov infratuzilmasida moliyaviy xatarlarni boshqarish va axborot xavfsizligini ta‘minlash mexanizmlari	179
26.	Abdurazakov Shavkat Shokirdjanovich	Turizm klasterlari faoliyatini moliyaviy va soliq mexanizmlari orqali iqtisodiy rag‘batlantirishni takomillashtirish	191
27.	Qurbanov Ulug‘bek Erkinovich	Raqamli iqtisodiyot sharoitida aholi daromadlarini boshqarish mexanizmlari	202
28.	Salomov Abdusalom Ismatovich	Hududiy infratuzilma ta‘minotiga “Yashil” standartlarni joriy etish yo‘llari	207
29.	Орипов Ильхом Абдуллаевич	Проблемы формирования национальной системы зеленого финансирования в странах с переходной экономикой	214
30.	Tulyaganov Kudratilla Asatullayevich	O‘zbekiston Respublikasi iqtisodiyotini transformatsiya qilishning ustuvor yo‘nalishlari	225
31.	Abduraxmanova Muqaddas Toxtasinovna	Temir yo‘l transporti korxonalarida ekologik-iqtisodiy samaradorlikni yuksaltirishning tashkiliy-iqtisodiy va innovatsion mexanizmlari	232
32.	Uralov Elshod Sirojiddin o‘g‘li	Mintaqalarda institutsional-iqtisodiy hamkorlikning shakllari va rivojlanish xususiyatlari	240
33.	Qodirov Bahodir Qudratovich	Bevosita soliq solishni optimallashtirish va yashillashtirish masalalari	245
34.	Agabekyan Roza Samvelovna	O‘zbekistonda loyihaviy moliyalashtirish asosida investitsiya resurslarini jalb qilish mexanizmini takomillashtirish	251
35.	Ерманова Камила Рустамовна	Цифровые финансовые инструменты в системе финансирования креативных индустрий: переоценка возможностей и ограничений	258
36.	Fayziyeva Muyassarzoda Xancharovna	Raqamli moliyaviy xizmatlar samaradorligini baholash metodlarining rivojlanish bosqichlari	267
37.	Kalandarov Jamolbek Ravshonovich	O‘zbekistonda mikro, kichik va o‘rta biznesni kreditlash dinamikasi: 2026 yil yarim yillik natijalari va Silk Road Finance & Technology forum kontekstidagi tahlil	274
38.	Ergashev Rustam Rajabovich	Ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirishning huquqiy boshqaruv arxitekturasini takomillashtirish	280
39.	Sulaymonov Iskandar Boxodir o‘g‘li	Venchur kapital jalb etish samaradorligi indeksi (VKJSI): davlat va xususiy kapital multiplikativ samaradorligini baholash modeli	287
40.	Toshpo‘latov Shohruh Sobirjon o‘g‘li	Milliy iqtisodiyotda ijtimoiy himoya tizimini moliyalashtirishning institutsional asoslari va moliyaviy mexanizmlarini takomillashtirish	294
41.	Salamov Islom Tashkazakovich	Banklarning transformatsion jarayonlarini ekonometrik tahlili	304
42.	Babaxanova Nozima Saidakbarovna	O‘zbekiston fond bozorida “Xalq IPO”si mexanizmlarini takomillashtirish va institutsional investorlar ishtirokini kengaytirish yo‘llari	312
43.	Radjabova Malikaxon	Elektron tijorat faoliyatida raqamli texnologiyalardan foydalanishning zaruriyati va ahamiyati	323

44.	Sultanova Gulshira Alimbetovna	Suv taqchilligi sharoitida sholichilik tarmog'ining innovatsion texnologiyalarni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy yo'nalishlari (Qoraqalpog'iston Respublikasi misolida)	332
45.	Jumaniyazov Inojon Turayevich	Suveren fondlar samaradorligini baholashning truman-bagnall metodologiyasi	339
46.	Abdullayev Dilmurod Toxirmirzayevich	Davlat maqsadli jamg'armalari xarajatlari ustidan davlat moliyaviy nazoratini o'tkazishni takomillashtirish	350
47.	Abdushayitov Abdumannobbek Abdumutal o'g'li	Tashabbusli budjet xarajatlari ustidan davlat moliyaviy nazoratini tashkil etish masalalari	357
48.	Zokirov Sardor To'liqin o'g'li	Hududlarga xorijiy investitsiyalarni jalb etishda raqamli infratuzilmaning o'rni	362
49.	Asrorov Dalerjon Zafarovich	Budjet tashkilotlarida buxgalteriya hisobini tashkil etish masalalari	368
50.	Umaraliyev Sanjar Sultonaliyevich	Hududlar investitsion muhit jozibadorligini baholashning zamonaviy metodologiyasi	374
51.	Axmedova Nafisa Amirddin qizi	O'zbekistonda agroozuq-ovqat ishlab chiqarish dinamikasi va uni innovatsion rivojlantirishning iqtisodiy mexanizmlari	380
52.	Zohidova Ruxsora Komiljon qizi	Jahon iqtisodiyotida islom moliyasi: asosiy tendensiyalar va rivojlanish istiqbollari	387
53.	Iskandarova Munisa Hasan qizi	Elektron savdoda muddatli to'lov munosabatlarini moliyaviy tartibga solish: xorijiy tadqiqotlar asosida qiyosiy tahlil	394
54.	Ubaydullayeva Nargiza Ravshanovna	Sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda riskni moliyalashtirish usullari va qayta sug'urta: Markaziy Osiyo sharoiti	404
55.	Xolmurotov Fozil Saribayevich	Xorazm viloyati eksport salohiyatini baholash: 2010–2024 yillar tendensiyalari va diversifikatsiya imkoniyatlari	415
56.	Gofurjonova Musharrafkhon Shukhratjon kizi	The significance of cultural events and festivals in enhancing tourism attractiveness	424
57.	Xasanova Lola Mamasharifovna	Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni kreditlash amaliyotini takomillashtirish	431
58.	Умаров Умид Панжиевич	Жамоатчиликнинг бюджет жараёнида иштироки ва назоратининг иқтисодий самарадорлигини ошириш йўллари	436

ЖАМОАТЧИЛИКНИНГ БЮДЖЕТ ЖАРАЁНИДА ИШТИРОКИ ВА НАЗОРАТИНИНГ ИҚТИСОДИЙ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ ЙЎЛЛАРИ

Умаров Умид Панжиевич

*Тошкент давлат
иқтисодий университет
мустақил тадқиқотчиси*

Аннотация. Мақолада жамоатчиликнинг бюджет жараёнида иштироки ва назоратининг бюджет маблағларидан фойдаланиш иқтисодий самарадорлигига таъсири назарий ва эмпирик жиҳатдан тадқиқ этилган. Жамоатчилик иштироки бюджет маблағларини аҳолининг реал эҳтиёжларига мувофиқ тақсимлаш, ахборот асимметриясини камайтириш, давлат харажатларининг манзиллилигини ошириш ҳамда лойиҳалар ижроси устидан жамоатчилик назоратини кучайтириш механизми сифатида баҳоланган. Маҳаллий, Россия, Европа ва Америка олимларининг тадқиқотлари асосида жамоатчилик иштирокининг аллокацион самарадорлик, давлат хизматлари сифати, ижтимоий фаровонлик ва бюджет ҳисобдорлигига таъсири тизимлаштирилган. Тадқиқот натижасида “Жамоатчилик иштирокида бюджет самарадорлиги индекси”ни жорий этиш, лойиҳаларни ижросидан кейин жамоатчилик томонидан қабул қилиш механизмини кучайтириш, бюджет лойиҳалари бўйича “натижа паспорти”ни шакллантириш, ҳудудий иштирок самарадорлигини баҳолаш ва шериклик асосидаги молиялаштиришнинг бюджет мультипликаторини ҳисоблаш бўйича илмий-амалий таклифлар ишлаб чиқилган.

Калит сўзлар: бюджет жараёни, жамоатчилик иштироки, жамоатчилик назорати, ташиббусли бюджет, OpenBudget, бюджет самарадорлиги, аллокацион самарадорлик, очиқлик, ҳисобдорлик, шериклик асосида молиялаштириш, маҳаллий бюджет, жамоатчилик фикри.

ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ УЧАСТИЯ ОБЩЕСТВЕННОСТИ В БЮДЖЕТНОМ ПРОЦЕССЕ И ОБЩЕСТВЕННОГО КОНТРОЛЯ

Умаров Умид Панжиевич

*Независимый соискатель
Ташкентского государственного
экономического университета*

Аннотация. В статье с теоретической и эмпирической точек зрения исследуется влияние участия общественности в бюджетном процессе и общественного контроля на экономическую эффективность использования бюджетных средств. Участие общественности рассматривается как механизм распределения бюджетных ресурсов в соответствии с реальными потребностями населения, снижения информационной асимметрии, повышения адресности государственных расходов, а также усиления общественного контроля за реализацией бюджетных проектов. На основе исследований отечественных, российских, европейских и американских учёных систематизировано влияние общественного участия на аллокационную эффективность, качество государственных услуг, общественное благосостояние и бюджетную подотчётность. По результатам исследования разработаны научно-практические предложения по внедрению «Индекса эффективности бюджета с участием общественности», совершенствованию механизма общественной приёмки проектов после их реализации, формированию «паспорта результатов» бюджетных проектов, оценке эффективности общественного участия на территориальном уровне, а также расчёту бюджетного

мультипликатора финансирования на основе партнёрства.

Ключевые слова: бюджетный процесс, участие общественности, общественный контроль, инициативное бюджетирование, OpenBudget, бюджетная эффективность, аллокационная эффективность, открытость, подотчётность, финансирование на основе партнёрства, местный бюджет, общественное мнение.

WAYS TO IMPROVE THE ECONOMIC EFFICIENCY OF PUBLIC PARTICIPATION AND OVERSIGHT IN THE BUDGET PROCESS

Umarov Umid Panjiyevich

*Independent Researcher at
Tashkent State
University of Economics*

Abstract. This article examines the impact of public participation and oversight in the budget process on the economic efficiency of public fund utilization from both theoretical and empirical perspectives. Public participation is considered a mechanism for allocating budgetary resources in accordance with the actual needs of the population, reducing information asymmetry, improving the targeting of public expenditures, and strengthening public oversight of budget project implementation. Based on studies conducted by Uzbek, Russian, European, and American scholars, the research systematizes the effects of public participation on allocative efficiency, the quality of public services, social welfare, and budget accountability. As a result, the study develops scientific and practical recommendations for introducing a "Public Participatory Budget Efficiency Index," strengthening mechanisms for public acceptance and evaluation of completed projects, establishing a "Results Passport" for budget-funded projects, assessing the effectiveness of public participation at the regional level, and calculating the budget multiplier of partnership-based financing.

Keywords: budget process, public participation, public oversight, participatory budgeting, OpenBudget, budget efficiency, allocative efficiency, transparency, accountability, partnership-based financing, local budget, public opinion.

Кириш

Замонавий давлат молиясини бошқаришда бюджет маблағларининг самарадорлигини таъминлаш фақат маблағларни белгиланган мақсадларга сарфлаш ёки молиявий интизомга риоя қилиш билан чекланмайди. Бюджет харажатларининг ҳақиқий иқтисодий ва ижтимоий натижадорлиги уларнинг аҳоли эҳтиёжларига қанчалик мос келиши, давлат хизматлари сифатини қай даражада яхшилаши ва жамоатчилик томонидан қандай баҳоланиши билан ҳам белгиланади.

Анъанавий бюджетлаштириш шароитида давлат органлари аҳолининг маҳаллий даражадаги эҳтиёжлари тўғрисида тўлиқ ахборотга эга бўлмаслиги мумкин. Жамоатчилик иштироки ушбу ахборот асимметриясини камайтириш, аҳоли учун энг долзарб муаммоларни тўғридан-тўғри аниқлаш ва бюджет ресурсларини уларга йўналтириш имконини беради. Шу маънода фуқаролар иштирокидаги бюджетлаштириш молиявий ресурсларни тақсимлашнинг нафақат демократик, балки иқтисодий механизми ҳисобланади.

Ўзбекистонда мазкур механизм “Очиқ бюджет” ахборот портали орқали институционаллаштирилган. Амалдаги низом “Ташаббусли бюджет”ни фуқаролар томонидан ижтимоий аҳамиятга эга муаммолар бўйича лойиҳаларни шакллантириш, саралаш, овоз бериш орқали ғолибларни аниқлаш ва уларни бюджет маблағлари ҳисобидан молиялаштириш жараёни сифатида белгилайди. Низомда лойиҳалар ижросининг хронологиясини портал орқали кузатиш, ҳисобдорлик, очиқлик ва жамоатчилик назорати учун алоҳида механизмлар ҳам назарда тутилган [1].

Жамоатчилик иштирокини энди кичик ҳажмдаги экспериментал механизм сифатида эмас, балки маҳаллий бюджет харажатларининг сезиларли қисмини аҳоли афзалликлари асосида шакллантирувчи институт сифатида баҳолаш зарурлигини кўрсатади. Шу билан бирга, иштирокчилар ёки овозлар сонининг кўпайиши ўз-ўзидан иқтисодий самарадорликни англатмайди.

Ушбу мақоладан кўзланган асосий мақсад - Ўзбекистонда жамоатчиликнинг бюджет жараёнида иштироки ва назоратининг иқтисодий самарадорлигини openbudget.uz платформасининг расмий статистикаси ҳамда хорижий эмпирик тадқиқотлар асосида баҳолаш ва мазкур самарадорликни ошириш бўйича илмий-амалий таклифлар ишлаб чиқишдан иборат.

Адабиётлар шарҳи

У.Ю. Ўроқовнинг “Ташаббусли бюджетлаштириш” ўқув қўлланмасида ташаббусли бюджетнинг мазмун-моҳияти, ҳуқуқий ва ташкилий асослари, фуқаролар томонидан таклиф киритиш, лойиҳаларни саралаш, овоз бериш ва ғолиб лойиҳаларни молиялаштириш механизмлари ягона мантиқий жараён сифатида тизимлаштирилган [5]. Муаллифнинг ёндашуви жамоатчилик иштирокини бюджет маблағларини тақсимлашнинг алоҳида босқичи эмас, балки таклифдан молиялаштиришгача бўлган узлуксиз жараён сифатида баҳолаш зарурлигини кўрсатади.

Ш. Абдуллаева ва Ф. Ахмедова бюджетни шакллантириш жараёнига аҳолини жалб қилиш бюджет шаффофлигини кучайтириши, молиявий саводхонликни ошириши, давлат институтларига ишонч ҳамда давлат ресурсларидан мақсадли фойдаланишни англайдиган солиқ тўловчи маданиятини ривожлантиришини таъкидлайдилар [6]. Уларнинг илмий ёндашувидан келиб чиқиб, жамоатчилик иштирокининг натижасини фақат овозлар сони эмас, бюджет саводхонлиги ва ҳисобдорлик эффектлари орқали ҳам баҳолаш мақсадга мувофиқ.

С.А. Воронин, Ж.А. Авлиякулова ва Р.Н. Амонов Ўзбекистонда ташаббусли бюджетлаштиришнинг тўпланган салоҳияти ва ривожланиш истиқболларини таҳлил қилиб, мазкур механизмни давлат ва фуқаролар ўртасидаги ҳамкорлик ва ишончни кучайтирувчи институт сифатида баҳолаган [7]. Уларнинг тадқиқоти Ўзбекистон тажрибасида фуқаролар ташаббуси, бюджет маблағлари ва қўшма молиялаштириш ўртасидаги боғлиқликни ривожлантириш зарурлигини кўрсатади.

Россиялик олимлар В.В. Вагин ва И.В. Петрова “Влияние гражданской партисипации на эффективность бюджетных расходов” мақоласида жамоатчилик иштироки билан бюджет харажатлари самарадорлиги ўртасидаги боғлиқликни махсус тадқиқ этган. Муаллифлар Россия давлат дастурлари ва “Комфорт шаҳар муҳитини шакллантириш” федерал лойиҳаси маълумотлари асосида фуқаролар иштирокининг бюджет харажатлари самарадорлигини оширишда аҳамиятли эканлиги ҳақида хулоса чиқарган ва жамоатчилик иштироки самарадорлигини баҳолаш учун махсус кўрсаткичлар ишлаб чиқишни тавсия этган [8].

Ушбу тадқиқотнинг мазкур мақола учун муҳим жиҳати - аллокацион самарадорлик тушунчасидир. Яъни фуқаролар иштироки мавжуд ресурслардан кўпроқ маблағ яратиб бермаслиги мумкин, бироқ мавжуд маблағларни аҳоли учун юқори рақамда келтирадиган йўналишларга қайта тақсимлаш орқали иқтисодий самарадорликни оширади.

Э.А. Титов ва В.А. Паксиваткина рақамли фуқаролик иштироки платформаларини Россия ва хорижий тажриба асосида баҳолаган. Улар 28 та индикатордан иборат баҳолаш тизимини таклиф этиб, рақамли платформаларни институционал тузилма, контент, хизматлар, иштирок ва технологиялар бўйича баҳолашган. Тадқиқотда кўриб чиқилган 24 та Россия портали ичида атиги 8 таси медиан баҳолаш чегарасидан юқори натижа кўрсатган, аксарият порталлар эса кўпроқ ахборот бериш функцияси билан чекланган [9]. Муаллифлар фойдаланувчилар сўровларини, автоматлаштирилган баҳолаш ва сунъий

интеллект имкониятларини қўллаш орқали рақамли иштирок платформалари самарадорлигини баҳолашни такомиллаштиришни таклиф этадилар.

Мазкур ёндашув OpenBudget.uz платформасининг самарадорлигини ҳам фақат электрон овоз бериш имконияти билан эмас, балки таклиф билдириш, лойиҳани кузатиш, натижани баҳолаш ва тескари алоқа функцияларининг тўлиқлиги билан ўлчаш лозимлигини асослайди.

Француз ва немис тадқиқотчилари Yves Sintomer, Carsten Herzberg ва Anja Röcke Европа мамлакатларидаги иштирокчи бюджетлаштириш амалиётини қиёсий ўрганиб, Бразилиядан Европа мамлакатларига кўчирилган модель турли институционал шаклларга эга бўлганини кўрсатган [10]. Муаллифлар ягона универсал модел мавжуд эмаслиги, самара институтларнинг дизайни, фуқаролар иштирокининг реал таъсир даражаси ва маҳаллий бошқарув тизимига боғлиқ эканлигини асослайдилар.

Yves Cabannes 25 та Лотин Америкаси ва Европа муниципалитетлари тажрибасини ўрганиб, иштирокчи бюджетлаштиришни маҳаллий демократия ва ҳудудий ривожланиш соҳасидаги муҳим институционал инновация сифатида баҳолайди [11]. Унинг таҳлили иштирок механизмининг қиймати фуқароларга шунчаки маслаҳат бериш ҳуқуқи эмас, балки реал молиявий қарор қабул қилиш ваколатининг маълум қисмини бериш билан боғлиқлигини кўрсатади.

Европа тажрибасида иштирок кўлами ҳам муҳим. Масалан, Португалиянинг Кашкайш шаҳридаги иштирокчи бюджетлаштиришнинг дастлабки олти йиллик тажрибасида 206 минг аҳолига эга шаҳарда 150 мингдан зиёд фуқаро жараёнларга жалб этилган ва 88 та жамоатчилик томонидан танланган лойиҳа амалга оширилган. Бу иштирокнинг муниципал бошқарувга ишонч билан боғлиқлигини кўрсатувчи амалий мисолдир.

Sónia Gonçalves Бразилия муниципалитетларининг 1990–2004 йиллардаги маълумотларини таҳлил қилиб, иштирокчи бюджетлаштириш жорий қилинган муниципалитетларда бюджет харажатлари аҳоли афзалликларига яқинроқ шаклланишини аниқлаган. Хусусан, санитария ва соғлиқни сақлаш соҳаларига харажатлар улуши ошган ва бу жараён чақалоқлар ўлими даражасининг пасайиши билан боғланган [12].

Бу натижа жамоатчилик иштирокининг иқтисодий самарасини фақат “қанча маблағ ажратилди?” деган савол билан эмас, балки маблағ қандай ижтимоий натижага айланди? деган мезон орқали баҳолаш зарурлигини кўрсатади.

Америкалик сиёсатшунослар Michael Touchton ва Brian Wampler Бразилиянинг йирик шаҳарлари бўйича узоқ муддатли маълумотларни таҳлил қилиб, иштирокчи демократик институтлар аҳоли фаровонлиги билан ижобий боғлиқ эканлигини кўрсатган [13]. Улар иштирок, институционаллашув ва давлатнинг ижтимоий сиёсатини биргаликда амалга ошириш юқориқ ижтимоий натижаларга олиб келиши мумкинлигини асослайдилар.

Шу тариқа, адабиётлар таҳлилидан келиб чиқадиган асосий илмий бўшлиқ шундаки, иштирокчи бюджетлаштириш кўп ҳолларда демократик иштирок ёки шаффофлик нуқтаи назаридан баҳоланади, аммо иштирок, бюджет тақсимооти, лойиҳа ижроси, жамоатчилик назорати, якуний ижтимоий-иқтисодий натижа занжири ягона комплекс кўрсаткич асосида етарлича баҳоланмайди.

Тадқиқот методологияси

Тадқиқотда тизимли, қиёсий, динамик, институционал ва иқтисодий-статистик таҳлил усулларидан фойдаланилди.

Эмпирик база сифатида openbudget.uz порталининг 2024–2026 йиллардаги “Ташаббусли бюджет” статистикаси, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт ва молия вазирлигининг очиқ маълумотлари ҳамда амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар олинди. openbudget.uz порталининг мавсумий статистикаси ёлиб лойиҳалар сони, маблағлар

ҳажми, овозлар ва қониқиш даражасини таққослаш имконини беради.

Бир ғолиб лойиҳага тўғри келадиган ўртача бюджет маблағи қуйидагича ҳисобланди:

$$O \cdot LQ = BM / GL,$$

бу ерда:

$O \cdot LQ$ – бир ғолиб лойиҳага тўғри келадиган ўртача қиймат;

BM – ғолиб лойиҳаларнинг умумий молиялаштириш қиймати;

GL – ғолиб лойиҳалар сони.

Жамоатчилик иштирокининг иқтисодий самарадорлиги қуйидаги беш ўлчовда баҳоланди:

1. **Тақсимлаш самарадорлиги** – бюджет ресурсларининг аҳоли эҳтиёжлари ва афзалликларига мувофиқ тақсимланиши;

2. **Нативавий самарадорлик** – молиялаштирилган лойиҳанинг аниқ товар, хизмат ёки инфраструктура натижаси;

3. **Ижро самарадорлиги** – лойиҳаларнинг ўз вақтида ва сифатли бажарилиши;

4. **Назорат самарадорлиги** – жамоатчилик учун маблағ ва ижрони кузатиш имконияти;

5. **Молиявий мультипликация самараси** – бюджет маблағига қўшимча равишда жамоатчилик маблағларининг сафарбар қилиниши.

Тадқиқотнинг чеклови шундаки, openbudget.uz статистикаси иштирок қўлами ва молиялаштириш ҳажмини яхши акс эттиради, бироқ барча лойиҳаларнинг узок муддатли иқтисодий натижалари бўйича ягона панель маълумотлар базаси ҳозирча мавжуд эмас. Шу сабабли Ўзбекистон қисмида сабабий таъсир эмас, асосан дескриптив ва институционал самарадорлик баҳоланади; сабабий боғлиқлик бўйича хулосалар хорижий эмпирик тадқиқотлар билан қиёсланади.

Натижалар

2024 йил биринчи мавсуми маълумотлари жамоатчилик овозлари натижасини аниқ физик кўрсаткичларда ўлчаш имконияти яратилаётганини кўрсатади. Лойиҳаларни шакллантириш жараёнининг рақамлаштирилиши ва товар-хизматлар классификаторининг жорий қилиниши натижасида ҳар бир ғолиб лойиҳа бўйича эришиладиган натижани ҳисоблаш имконияти пайдо бўлган.

Масалан, 2024 йил биринчи мавсуми доирасида мактаблар учун 4 646 та интерактив доска, 68 мингта парта ва 2,7 мингта компьютер харид қилиниши 130 минг ўқувчининг замонавий таълим шароитларидан фойдаланиш имкониятини яхшилаши қайд этилган. Бу ҳолат жамоатчилик иштирокининг иқтисодий самарадорлигини баҳолашда янги ёндашувни талаб этади: “ажратилган маблағ” – “харид қилинган ресурс” – “қамраб олинган аҳоли” – “давлат хизмати сифатидаги ўзгариш”. Шундай ёндашув бюджет маблағларининг фақат ўзлаштирилиши эмас, уларнинг бир бирлиги ҳисобига яратилган жамоат нафани аниқлаш имконини беради.

Амалдаги ташаббусли бюджет низомида ҳисобдорлик ва очиқлик билан бир қаторда жамоатчилик назорати алоҳида боб сифатида белгиланган. Ғолиб лойиҳаларни молиялаштириш босқичларини фуқаролар портал орқали бевосита кузатиш имконини берувчи “лойиҳаларни амалга ошириш хронологияси” механизми мавжуд.

Мазкур механизм иқтисодиёт назариясидаги «принципал - агент» муносабатларида юзага келадиган ахборот асимметрияси ва манфаатлар зиддиятини юмшатишга хизмат қилади. Бунда лойиҳаларни танлашда иштирок этувчи аҳоли, уларнинг ижросини таъминловчи давлат ташкилотлари ҳамда пудратчилар ўртасидаги ахборот номуносивилигининг қисқариши бюджет маблағларидан фойдаланиш шаффофлиги ва ижро интизомини мустаҳкамлаш учун иқтисодий замин яратади.

International Budget Partnership'ning 2025 йилги глобал тадқиқоти ҳам бюджет очиклигининг ўзи етарли эмаслигини кўрсатади. 82 мамлакатни қамраб олган тадқиқотда кўплаб ҳукуматлар фуқаролар фикрини сўраса-да, атиги 7 мамлакат олинган таклифлар ва улар қандай ҳисобга олингани ҳақида тўлиқ маълумот эълон қилган. IBP жамоатчилик бюджет ижросини кузатиб борганида ҳукуматлар олдида маълумотни очиш, қарорларни асослаш ва камчиликларни тузатиш учун босим кучайишини таъкидлайди.

Демак, иқтисодий самарадорлик учун иштирок овоз бериш босқичида тугамаслиги, балки лойиҳани қабул қилиб олиш ва кейинги эксплуатация натижаларини баҳолашгача давом этиши керак.

2025 йил 17 декабрдаги КҚ-280-V-сон қарор билан аҳоли ва давлат ўртасида ташаббусли бюджет лойиҳаларини шериклик асосида молиялаштириш тартиби жорий қилинди. Умумий тартибда лойиҳа қийматининг 50 фоизи аҳоли, қолган 50 фоизи бюджет ҳисобидан молиялаштирилади. “Энг яхши солиқ тўловчи маҳалла” рўйхатига кирган маҳаллалар учун эса аҳоли ҳиссаси 25 фоиз, бюджет ҳиссаси 75 фоизни ташкил этади [4]. 50/50 моделда ҳар бир 1 сўм бюджет маблағи 1 сўм жамоатчилик маблағини сафарбар қилиб, жами 2 сўмлик жамоат активини молиялаштириш имконини беради. Яъни шартли бюджет мультипликатори:

$$BM = LQ / BQ = 2,0$$

бу ерда

LQ — лойиҳанинг умумий қиймати,

BQ — бюджет ҳиссаси.

25/75 моделда ҳар бир 1 сўм бюджет маблағига 0,33 сўм аҳоли маблағи тўғри келади ва умумий лойиҳа қиймати бюджет ҳиссасига нисбатан 1,33 барабарни ташкил этади. 2026 йил биринчи мавсумида OpenBudget статистикаси 16 та шериклик лойиҳасини ғолиб сифатида қайд этган. 2026 йил иккинчи мавсумида эса шериклик асосида молиялаштириш учун 693 та ташаббус келиб тушган. Бу янги механизмга аҳолининг амалий қизиқиши шаклланаётганини кўрсатади.

Муҳокама

Тадқиқот натижаларини умумлаштириш асосида жамоатчилик иштирокининг бюджет самарадорлигига таъсирини қуйидаги занжир орқали ифодалаш мумкин:

Жамоатчилик иштироки → маҳаллий аҳоли эҳтиёжлари тўғрисида тўлиқ ва ишончли ахборот шаклланиши → бюджет устуворликларини асосли белгилаш → бюджет ресурсларини тақсимлашдаги номуносивликларни камайтириш → ижтимоий-иқтисодий нафли лойиҳаларни танлаш → жамоатчилик назоратини кучайтириш → лойиҳалар ижросида интизом ва сифатни ошириш → бюджет маблағларидан фойдаланишнинг иқтисодий ва ижтимоий натижадорлигини юксалтириш. Хорижий эмпирик тадқиқотлар мазкур механизмни қўллаб-қувватлайди.

Gonçalves'нинг Бразилия бўйича тадқиқоти харажатлар санитария ва соғлиқни сақлашга қайта тақсимланганини ва ижтимоий натижалар яхшиланганини кўрсатади; Sihotang'нинг Нью-Йорк бўйича натижалари эса иштирокчи бюджетлаштириш давлат хизматлари бўйича умумий шикоятларни камайтириш билан боғлиқ эканлигини кўрсатган.

Шу сабабли жамоатчилик иштирокининг иқтисодий самарадорлиги овозлар сони билан эмас, овоз натижасида аҳоли учун яратилган қўшимча жамоат нафтининг миқдори билан ўлчаниши лозим.

Овоз бериш механизми аҳолининг афзалликларини аниқлайди, аммо юқори овоз олган лойиҳа автоматик равишда энг юқори ижтимоий-иқтисодий самарага эга деган хулосани бермайди.

Аҳолиси кўп маҳалла оз сонли аҳоли яшайдиган, аммо инфратузилма эҳтиёжи анча юқори бўлган ҳудуддан кўпроқ овоз йиғиши мумкин. Шунингдек, юқори ташкилий

ресурсга эга ташкилот ёки жамоа овоз тўплашда устунликка эга бўлиши эҳтимоли мавжуд. Шу боис ташаббусли бюджетда демократик танлов + ижтимоий адолат + иқтисодий натижадорлик ўртасида мувозанат таъминланиши лозим.

2025 йил охиридаги амалдаги тахрирда туман ва шаҳар бюджетларида иштирок этаётган маҳаллалар сонидан келиб чиқиб, қоида тариқасида камида 6 та ва кўпи билан 30 та лойиҳа учун етарли маблағ режалаштириш белгиланган. Бу ҳудудлар ўртасида имкониятлар концентрациясини камайтиришга қаратилган институционал чора сифатида баҳоланиши мумкин.

Илмий янгилик ва амалий таклифлар

Бизнинг фикримизча, Ўзбекистонда жамоатчиликнинг бюджет жараёнида иштироки ва назоратининг иқтисодий самарадорлигини ошириш учун қуйидаги механизмларни жорий этиш мақсадга мувофиқ.

1. “Жамоатчилик иштирокида бюджет самарадорлиги индекси”ни жорий этиш. Ҳозирги статистикада асосан лойиҳалар, овозлар ва маблағлар кўрсатилади. Уларни ягона комплекс баҳога бирлаштириш таклиф этилади:

$$JIBSI = w_1P + w_2A + w_3E + w_4Q + w_5C + w_6L$$

бу ерда:

P - аҳолининг иштирок қамрови;

A - маблағларнинг аҳоли афзалликларига мувофиқлиги;

E - лойиҳалар ижросининг ўз вақтидалиги;

Q - аҳолининг натижадан қониқиши;

C - жамоатчилик назорати ва ахборот очиқлиги;

L - бюджетдан ташқари жамоатчилик маблағларини жалб қилиш даражаси;

w₁–w₆ — тегишли вазн коэффициентлари.

Барча компонентларни 0–100 оралиғида нормаллаштириш орқали ҳар бир туман, шаҳар ва вилоят учун JIBSI ҳисоблаш мумкин.

Бу “қайси ҳудуд кўпроқ овоз тўплади?” деган баҳолашдан “қайси ҳудуд иштирокни реал бюджет натижасига самарали айлантирди?” деган баҳолашга ўтиш имконини беради.

2. Ҳар бир ғолиб лойиҳа учун “Бюджет натижаси паспорти”ни шакллантириш. Паспортда қуйидагилар акс эттирилиши лозим: муаммо → ажратилган маблағ → харид қилинган товар/иш → қамраб олинган аҳоли → ижро муддати → иқтисод қилинган маблағ → фуқаролар қониқиши → кейинги эксплуатация ҳолати.

Масалан, “мактабни жиҳозлаш учун 1 млрд сўм ажратилди” деб кўрсатиш ўрнига: 1 млрд сўм → 20 та интерактив доска + 300 та парта → 1 200 нафар ўқувчи → қониқиш 91% каби натижавий форматга ўтиш мақсадга мувофиқ.

3. Лойиҳани қабул қилишда ташаббускор ва жамоатчилик иштирокини мажбурий элементга айлантириш. Пудратчи ёки буюртмачи лойиҳани яқунлаганидан кейин портал орқали: техник қабул + ташаббускор тасдиғи + жамоатчилик баҳоси механизми амал қилиши лозим.

Агар ташаббускор бажарилган ишда камчилик кўрсатса, лойиҳа автоматик тарзда “яқунланган” ҳолатига ўтмасдан, тузатиш учун буюртмачига қайтарилиши мумкин. Бу назоратни ex post auditдан real-time public controlга яқинлаштиради.

4. Шериклик асосидаги лойиҳалар учун “бюджет мультипликатори” кўрсаткичини жорий қилиш. Ҳар бир ҳудудда: $BM = \text{умумий лойиҳа қиймати} / \text{бюджет маблағи ҳисобланиши лозим}$.

50/50 шерикликда $BM = 2,0$.

Бу ҳар бир бюджет сўми ҳисобига яна бир сўм хусусий/жамоатчилик ресурси жалб қилинганини кўрсатади. Шу орқали ҳудудларда жамоатчиликнинг фақат овоз билан эмас, молиявий иштирок орқали ҳам бюджет самарадорлигига қўшган ҳиссаси баҳоланади.

5. “Овоз бериш”дан “маслаҳатлашувчи бюджетлаштириш”га ўтиш

элементларини жорий қилиш. Йирик ёки бир-бирига яқин овоз олган лойиҳалар бўйича овоз беришдан олдин портал орқали:

- қисқа иқтисодий асос;
- аҳоли қамрови;
- эксплуатация харажатлари;
- муқобил вариантлар;
- лойиҳа амалга оширилмаса келиб чиқадиган ижтимоий харажат
- кўрсатилиши лозим.

Бу фуқаронинг қарорини фақат эмоционал ёки шахсий манфаатга эмас, ахборотли танловга айлантиради. International Budget Partnership ҳам мазмунли иштирок учун фуқарога иштирокдан олдин етарли маълумот ва иштирокдан кейин унинг фикри қандай ҳисобга олингани ҳақида ҳисобот зарурлигини таъкидлайди.

Хулоса

Тадқиқот натижалари жамоатчиликнинг бюджет жараёнида иштироки ва назорати бюджет маблағларидан фойдаланиш самарадорлигини оширишнинг муҳим институционал омили бўлиши мумкинлигини кўрсатди.

Бирок жамоатчилик иштирокининг иқтисодий самарадорлигини фақат овоз берувчилар, ғалиб лойиҳалар ёки ажратилган маблағлар сони билан баҳолаш етарли эмас. Мазкур кўрсаткичлар input ва process indicators, яъни ресурс ва жараён кўрсаткичларидир. Самарадорликни тўлиқ баҳолаш учун output, outcome ва impact - яъни яратилган инфратузилма, аҳоли қамрови, давлат хизмати сифати ва узоқ муддатли ижтимоий натижа кўрсаткичларига ўтиш зарур.

Хорижий илмий тадқиқотлар ҳам ушбу хулосани қўллаб-қувватлайди. Бразилияда иштирокчи бюджетлаштириш харажатларни аҳоли устуворликларига мувофиқ қайта тақсимлаш ва соғлиқ-саломатлик натижалари билан, Нью-Йорк тажрибасида эса айрим давлат хизматлари натижадорлигининг яхшиланиши билан боғланган. Европа тажрибаси эса иштирокнинг самараси институт дизайни, ажратилган ресурслар ҳажми ва фуқароларнинг қарорларга реал таъсир қилиш даражасига боғлиқлигини кўрсатади.

Ўзбекистонда 2025–2026 йилларда жорий этилган аҳоли ва давлат шериклиги механизми жамоатчилик иштирокининг янги иқтисодий босқичини шакллантирмоқда. 50/50 шаклидаги шериклик бюджет маблағларига қўшимча жамоатчилик ресурсларини жалб қилиш орқали молиявий мультипликация эффектини яратиши мумкин. 2026 йил иккинчи мавсумида ушбу механизм бўйича 693 та ташаббус келиб тушгани унинг амалий салоҳияти мавжудлигини кўрсатади.

Фикримизча, таклиф этилаётган Жамоатчилик иштирокида бюджет самарадорлиги индекси (JIBSI), Бюджет натижаси паспорти, бир бенефициарга харажат кўрсаткичи, шериклик бюджет мультипликатори ва жамоатчилик назорати рақамли панели мазкур трансформация учун услубий асос бўлиб хизмат қилиши мумкин.

Натижада жамоатчиликнинг бюджет жараёнида иштироки фақат демократик бошқарув институти эмас, балки чекланган бюджет ресурсларини аҳоли учун энг юқори ижтимоий ва иқтисодий наф яратадиган йўналишларга тақсимлаш ҳамда уларнинг ижроси устидан узлуксиз назорат ўрнатиш механизмига айланади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати Кенгашининг 2024 йил 30 январдаги КҚ-666-IV-сон “Ташаббусли бюджет жараёнларини ўтказиш ҳамда молиялаштириш тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш тўғрисида”ги қарори.

2. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати Кенгашининг 2025 йил 13 январдаги КҚ-34-V-сон қарори.

3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2025 йил 29 августдаги ПҚ-264-сон

“Ташаббусли бюджет жараёнларини такомиллаштириш доирасида халқ вакиллари ва сайловчилар ўртасида ҳамкорликни кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори.

4. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати Кенгашининг 2025 йил 17 декабрдаги КҚ-280-V-сон қарори ва шериклик асосида биргаликда молиялаштириш тўғрисидаги низом.

5. О‘роқов У.Ҳ. Tashabbusli byudjetlashtirish: o‘quv qo‘llanma. – Toshkent: Diadema nurg servis, 2025. – 232 b. ISBN 978-9910-09-121-6.

6. Абдуллаева Ш., Ахмедова Ф. Повышение роли вовлеченности граждан в процесс формирования государственного бюджета. – 2025. – Т.4, №1. – С.334–338. DOI: 10.60078/2025-vol4-iss1-pp334-338.

7. Воронин С.А., Авлиякулова Ж.А., Амонов Р.Н. Инициативное бюджетирование в Республике Узбекистан: накопленный потенциал и перспективы его развития // Россия: тенденции и перспективы развития. – 2022. – №17-2. – С.204–212.

8. Вагин В.В., Петрова И.В. Влияние гражданской партисипации на эффективность бюджетных расходов // Финансовый журнал. – 2020. – Т.12, №6. – С.25–38. DOI: 10.31107/2075-1990-2020-6-25-38.

9. Титов Э.А., Паксиваткина В.А. Цифровые платформы участия граждан: российский и зарубежный опыт // Ars Administrandi. – 2025. – Т.17, №1. – С.111–132. DOI: 10.17072/2218-9173-2025-1-111-132.

10. Sintomer Y., Herzberg C., Röcke A. Participatory Budgeting in Europe: Potentials and Challenges // International Journal of Urban and Regional Research. – 2008. – Vol.32, No.1. – P.164–178. DOI: 10.1111/j.1468-2427.2008.00777.x.

11. Cabannes Y. Participatory Budgeting: A Significant Contribution to Participatory Democracy // Environment and Urbanization. – 2004. – Vol.16, No.1. – P.27–46.

12. Gonçalves S. The Effects of Participatory Budgeting on Municipal Expenditures and Infant Mortality in Brazil // World Development. – 2014. – Vol.53. – P.94–110. DOI: 10.1016/j.worlddev.2013.01.009.

13. Touchton M., Wampler B. Improving Social Well-Being Through New Democratic Institutions // Comparative Political Studies. – 2014. – Vol.47, No.10. – P.1442–1469. DOI: 10.1177/0010414013512601.

14. International Budget Partnership. Open Budget Survey 2025: Global Report.

15. www.openbudget.uz.

